ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 : ศึกษากรณีการลักเด็กข้ามชาติ

Legal Problems on the Enforcement of the Act on International Cooperation in Civil Matters Regarding Breach of Custody Rights, B.E. 2555 (2012): A Study on International Child Abduction

นรมน อรุณฤทธิเดชา
Noramon Arunritthidecha
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Faculty of Law, Chulalongkorn University
Received: December 25, 2025
Revised: January 21, 2026
Accepted: January 22, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ศึกษากรณีการลักเด็กข้ามชาติ (2) ศึกษาการกำหนดความรับผิดทางอาญา กรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ และ (3) ศึกษาการตีความและปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1582 กับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 นั้น ยังมีความล่าช้า ส่งผลให้ไม่สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยลักษณะทางแพ่งในการลักพาตัวเด็กข้ามชาติ ค.ศ. 1980 ส่วนการกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติอาจไม่ได้คุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเด็กทุกกรณีเสมอไป และการตีความและปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1582 กับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติยังมีความไม่ชัดเจน หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นออกมาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนกำหนดแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1582 อันเป็นการแก้ไขทั้งในเชิงกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการแก้ไขในเชิงกฎหมาย จะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่สัมฤทธิ์ผล ตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย พร้อมกับเกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการลักพาเด็กข้ามชาติต่อไป

คำสำคัญ: การลักพาเด็กข้ามชาติ; ผู้ประสานงานกลาง; อำนาจปกครองบุตร; ประโยชน์สูงสุดของเด็ก

Abstract

The purposes of this research were as follows: (1) to study the problems in the enforcement of the Act on International cooperation in civil matters regarding Breach of Custody Rights, B.E. 2555 (2012), focusing on cases of international child abduction (2) to study the imposition of criminal liability in cases of international child abduction and (3) to study the interpretation and application of section 1582 of the civil and commercial code in cases of international child abduction, to propose recommendations for enforcement of the Act, as well as amendments to the criminal code, the civil and commercial code, and other related laws. This research is qualitative research by using documentary research methods. The findings reveal that the operations of the authorities responsible for enforcing the Act, remain delayed, resulting in non-compliance with the principles of the convention on the civil aspects of International Child Abduction 1980. The imposition of criminal liability in cases of international child abduction may not always protect the welfare and safety of the child in every case. Moreover, the interpretation and application of section 1582 of the civil and commercial code in cases of international child abduction remain unclear. If the relevant organizations establish appropriate legal measures, prescribe clear operational guidelines, and amend section 1582 of the civil and commercial code, both in terms of procedural practice and substantive law, it would help ensure that the enforcement of existing laws is effective and aligned with their objectives, while also contributing to the resolution of issues related to international child abduction.

Keywords: International Child Abduction; Central Authority; Child Custody Parental Responsibility Parental Power; Best Interests of the Child

บทนำ

ในหลายครอบครัวพหุวัฒนธรรม (Multi-cultural family) คู่รักหรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องจากประเทศภูมิลำเนาหรือบ้านเกิดที่ตนคุ้นเคย และย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่กับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่อีกประเทศหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวในประเทศใหม่ อาจทำให้คู่รักหรือคู่สมรสประสบปัญหาในความสัมพันธ์ หากเป็นครอบครัวที่มีบุตรผู้เยาว์รวมอยู่ด้วย ปัญหาครอบครัวอาจรวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบุตรผู้เยาว์ เช่น ปัญหาการอุปการะเลี้ยงดูบุตร การใช้อำนาจปกครองบุตรหรือสิทธิในการเลี้ยงดูบุตร (Rights of custody) และสิทธิเยี่ยมเยียนบุตร (Rights of access หรือ Rights of visitation) เมื่อต้องการที่พึ่งทางจิตใจ คู่รักหรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เดินทางกลับมาที่ประเทศภูมิลำเนาหรือประเทศอื่นใดในโลกนี้มักจะพาบุตรผู้เยาว์มาด้วย โดยไม่ได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกันตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า “การลักพาเด็ก (Child abduction) หรือ (Wrongful removal)” หรือในกรณีที่ได้รับความยินยอมแล้วกลับไม่ได้นำบุตรผู้เยาว์เดินทางกลับมายังประเทศต้นทางภายในระยะเวลากำหนดตามที่ได้รับความยินยอม หรือภายหลังจากที่ได้เพิกถอนความยินยอมดังกล่าวแล้ว หรือที่เรียกว่า “การกักตัวเด็กไว้ หรือหน่วงเหนี่ยวเด็กไว้ (Retention)” ทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นการลักพาตัวบุตรหรือกักตัวบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมายของบิดาหรือมารดาผู้มีอำนาจปกครองฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกรวมกันว่า “การลักพาเด็กข้ามชาติ (International Child Abduction)”

แม้ว่าการลักพาเด็กจะเป็นการกระทำที่ทำต่อบุตรโดยตรงและเป็นการละเมิดสิทธิของบุตรที่จะต้องได้

รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งจากบิดามารดาในด้านของสุขภาพกายและจิตก็ตาม แต่การลักพาเด็กยังเป็นการละเมิดอำนาจปกครองบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป (Left-behind parent) ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการติดตามและส่งเด็กคืนถิ่นที่อยู่ตามปกติผ่านอนุสัญญาที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กและการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้อำนาจปกครอง คือ อนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยลักษณะทางแพ่งในการลักพาตัวเด็กข้ามชาติ (The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction 1980) (ต่อไปนี้จะเรียกว่า Hague Convention) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะ “ให้มีการประกันการดำเนินการส่งตัวเด็กซึ่งถูกลักพาหรือถูกหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่อยู่ในรัฐภาคีใดกลับคืนโดยเร็ว และให้มีการประกันว่าอำนาจในการปกครอง และสิทธิที่จะได้พบและเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันภายใต้กฎหมายของรัฐภาคีหนึ่งจะได้รับการรับรองให้มีผลในรัฐภาคีนั้น” ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อ 1 ของ Hague Convention โดย Hague Convention ฉบับนี้เป็นกฎหมายแพ่งระหว่างประเทศ

ในปัจจุบัน มีประเทศที่เป็นรัฐภาคีของ Hague Convention ทั้งสิ้นจำนวน 103 ประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญานี้โดยการภาคยานุวัติ (Accession) และให้อนุสัญญาฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2545 โดยประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายภายในต่อมาในภายหลัง คือ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 (ต่อไปนี้จะเรียกว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ) ซึ่งยังคงมีผลบังคับใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดให้ผู้ประสานงานกลาง (Central Authority) ผู้มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้ คือ อัยการสูงสุดหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมาย และกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นเพียงศาลเดียวที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ

แม้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ มีผลบังคับใช้มานานแล้ว แต่ยังคงพบปัญหาในทางปฏิบัติอันทำให้การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และ Hague Convention ในการปกป้องคุ้มครองเด็กให้พ้นจากภยันตรายอันเกิดจากการถูกพาไปหรือกักตัวไว้โดยมิชอบและส่งคืนเด็กกลับสู่ประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติโดยเร็ว รวมทั้งรับรองให้มีการคุ้มครองสิทธิในการพบและเยี่ยมเยียนเด็กไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โดยสามารถแบ่งออกเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ (1) ขั้นตอนการรับคำร้องขอให้ส่งเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ตามปกติจากผู้ประสานงานกลางล่าช้า (2) ขั้นตอนการดำเนินการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็กของสำนักงานตำรวจแห่งชาติล่าช้า และ (3) ขั้นตอนการพิจารณาคดีการลักพาเด็กข้ามชาติของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางล่าช้า เนื่องจากภาระงานและการขาดหลักเกณฑ์กำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประสานงานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสานงานกลาง ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ มาตรา 10 และศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ทำให้การส่งตัวเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติในกรณีประเทศไทยเป็นผู้ถูกร้องขอไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ Hague Convention ที่กำหนดให้ต้องมีการดำเนินการส่งตัวเด็กซึ่งถูกลักพาหรือถูกหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่อยู่ในรัฐภาคีใดกลับคืนโดยเร็ว

ดังนั้น ปัญหาการลักพาเด็กข้ามชาติจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาและศึกษากฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ประเภทของผู้ประสานงานกลางและการดำเนินการของผู้ประสานงานกลาง การกำหนดความรับผิดทางอาญาของกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ และการตีความและปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการถอนอำนาจปกครองบุตร เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการบังคับใช้และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยที่ยังมีข้อบกพร่อง ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของ Hague Convention ในการคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยการส่งตัวเด็กซึ่งถูกลักพาหรือถูกหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่อยู่ในรัฐภาคีใดกลับคืนโดยเร็ว และการคุ้มครองของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไปอย่างเต็มที่ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีและสภาพจิตใจที่ดีของเด็กเพื่อให้เติบโต

ไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจแนวความคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง ลักษณะ รูปแบบและประเภทของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง รวมถึงวิธีการให้ความคุ้มครองเด็กต่อการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่งของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง

4. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติของต่างประเทศมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป

5. เพื่อศึกษาการบังคับใช้และการตีความกฎหมายเกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองเหนือตัวบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่งของประเทศไทยและต่างประเทศ

6. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองเหนือตัวบุตรต่อกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่งของประเทศไทย อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ แนวคิดด้านสิทธิเด็ก ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดว่าด้วยเด็กเป็นผู้ทรงสิทธิ (Subject of rights)

วัตถุประสงค์ของ Hague Convention ปรากฏอยู่ในข้อ 1 ก) ซึ่งระบุว่า “ให้มีการประกันการดำเนินการส่งตัวเด็กซึ่งถูกลักพา หรือถูกหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่อยู่ในรัฐภาคีใดกลับคืนโดยเร็ว” ด้วยเหตุนี้ Hague Convention จึงมีแนวคิดกำหนดให้เด็กเป็นเสมือนหนึ่งวัตถุ (Objects) ที่ต้องถูกส่งกลับโดยพลัน

อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (The United Nations Convention on the Rights of the Child 1989) (ต่อไปนี้จะเรียกว่า CRC) เป็นอนุสัญญาที่ให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กตามที่ปรากฏในข้อ 1 ถึงข้อ 41 ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 หลักการ ได้แก่ (1) หลักการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น การรับรองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก (2) หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก (3) หลักการให้ความคุ้มครองสิทธิพลเมือง (4) หลักการให้ความคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิด (5) หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส และ (6) หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก ดังนั้น CRC จึงกำหนดให้เด็กเป็นผู้ทรงสิทธิ (Subject of rights) อย่างอิสระ โดยเป็นมนุษย์ที่มีความเป็นปัจเจก มิใช่เพียงวัตถุแห่งข้อพิพาทระหว่างบิดามารดา

2. แนวคิดว่าด้วยสิทธิเด็กในการมีความสัมพันธ์และติดต่อกับบิดามารดาทั้งสองฝ่าย (Rights to maintain personal relations and direct contact with both parents)

เนื่องจากโดยสภาพความเป็นจริงของคดีลักพาเด็กข้ามชาติ เด็กมักจะมีโอกาสจำกัดในการติดต่อกับบิดาหรือมารดาฝ่ายที่ถูกลักพาตัวไป เช่น ผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กมาตัดการติดต่อเด็กกับผู้ใช้อำนาจปกครองอีกฝ่ายอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้เด็กไม่สามารถติดต่อสัมพันธ์กับบิดามารดาได้ทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ Hague Convention อาจให้ความสำคัญกับ “สถานที่ทางภูมิศาสตร์” ที่เด็กอาศัยอยู่ มากกว่าการคุ้มครองสิทธิของเด็กในประเด็นเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์และติดต่อกับมารดา (Betina Borisova, 2564) หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของ Hague Convention คือ การรับรองให้มีการส่งตัวเด็กกลับไปยังประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กโดยเร็ว มิใช่เพื่อส่งกลับไปยังบิดาหรือมารดาที่ถูกลักพาเด็กไป ซึ่งหมายความว่า ไม่มีหลักประกันว่าเมื่อเด็กถูกส่งตัวกลับแล้ว เด็กจะสามารถมีการติดต่อสัมพันธ์กับบิดาหรือมารดาที่ถูกลักพาเด็กไป

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบิดามารดาพิจารณาได้จาก ข้อ 9 (3) ของ CRC ซึ่งให้การคุ้มครองแก่สิทธิเด็กในการมีความสัมพันธ์และติดต่อกับบิดามารดาทั้งสองฝ่าย

3. แนวคิดว่าด้วยการรับฟังเด็ก (Rights to express their views)

Hague Convention มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของเด็กอยู่ใน ข้อ 13 ซึ่งระบุว่า “หน่วยงานทางฝ่ายตุลาการหรือทางฝ่ายปกครอง อาจปฏิเสธที่จะสั่งให้ส่งคืนตัวเด็ก ถ้าปรากฏว่า เด็กนั้นโต้แย้งการส่งกลับและเด็กนั้นมีอายุและวุฒิภาวะในระดับที่สมควรจะต้องคำนึงถึงความเห็นของเด็กนั้นด้วย”

ในขณะเดียวกัน CRC รับรองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็กเช่นเดียวกัน ซึ่งพิจารณาได้จากข้อ 12 (1) ซึ่งระบุว่า “รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กนั้น” และข้อ 12 (2) ซึ่งระบุว่า “เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เด็กจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสที่จะมีสิทธิ มีเสียงในกระบวนการ พิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทน หรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน”

จากบทบัญญัติของอนุสัญญาทั้งสองฉบับข้างต้นจะเห็นว่า ทั้งสองอนุสัญญาใช้หลักการเดียวกัน คือ หลักการในการรับฟังความคิดเห็นของเด็กนั้น เด็กจะต้องมีอายุและวุฒิภาวะที่เหมาะสมในการแสดงความคิดเห็น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณา Hague Convention ข้อ 13 ข้างต้นแล้วจะเห็นว่า เด็กจะมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาได้ก็ต้องเข้าข้อยกเว้นกรณีเด็กคัดค้านการส่งกลับและต้องมีอายุและวุฒิภาวะที่เหมาะสม เพื่อให้ศาลสามารถนำความคิดเห็นของเด็กมาประกอบการพิจารณาได้ ในทางตรงกันข้าม ข้อ 12 ของ CRC ระบุว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับฟังความคิดเห็นของตน ไม่เพียงเฉพาะแต่เด็กที่คัดค้านเท่านั้น

ในทางปฏิบัติของประเทศไทย ทั้งในขั้นตอนของกระบวนการไกล่เกลี่ยของผู้ประสานงานกลาง ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ มาตรา 5 และของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 31 และ 147 ต่างก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังเด็กของผู้ประสานงานกลางและศาลเช่นกัน ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการรับฟังความคิดเห็นของเด็กในคดีลักพาเด็กข้ามชาตินั้น ศาลควรใช้ดุลพินิจในการรับฟังเด็กอย่างเคร่งครัด แม้ว่าเด็กที่คัดค้านการส่งตัวกลับจะมีอายุและวุฒิภาวะที่เหมาะสมในการแสดงความคิดเห็นก็ตาม และแม้ว่าความประสงค์ของเด็กจะมีความสำคัญ แต่ผู้พิพากษาจำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่า เด็กถูกครอบงำทางความคิดจากบิดามารดาฝ่ายที่กำลังควบคุมดูแลอยู่หรือไม่ เพียงใด (จิรนิติ หะวานนท์, 2555)

4. แนวคิดว่าด้วยประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interests of the child)

Hague Convention ไม่ได้ปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด (Paramountcy principle) กับเด็กโดยตรง แต่ Hague Convention ใช้ข้อสันนิษฐาน ได้แก่ การลักพาตัวเด็กข้ามประเทศถือเป็นการขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก การส่งตัวกลับโดยเร็วจะส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยเป็นการรับรองสิทธิของเด็กในการติดต่อกับทั้งบิดามารดา สนับสนุนความต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตของเด็ก และทำให้แน่ใจว่าศาลที่มีเขตอำนาจศาลที่เหมาะสมที่สุดจะตัดสินในประเด็นอำนาจปกครองและสิทธิเยี่ยมเยียนบุตร และหลักการของการส่งตัวกลับโดยเร็วจะส่งเสริมประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยทั่วไป เนื่องจากทำหน้าที่ช่วยยับยั้งการลักพาตัวเด็กข้ามชาติ และฟื้นฟูสถานะเดิมที่มีอยู่ก่อนการลักพาตัว (status quo) (Elisa Pérez-Vera, 2525) การส่งคืนโดยเร็วถือว่าทำให้ผู้ใช้อำนาจปกครองที่ลักพาตัวไม่ได้รับผลประโยชน์ใด ๆ ที่ตนอาจได้รับ (Betina Borisova, 2564)

อย่างไรก็ตาม CRC รับรองประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญลำดับแรก (A Primary Consideration) ตามที่ระบุไว้ข้อ 3 (1)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แก่ แนวคิดทางกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

การกำหนดความรับผิดอาญา กรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ ในสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกากำหนดให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอาญาเกี่ยวกับการลักพาเด็กข้ามชาติ พ.ศ. 2536 (International Parental Kidnapping Crime Act of 1993) ซึ่งสะท้อน

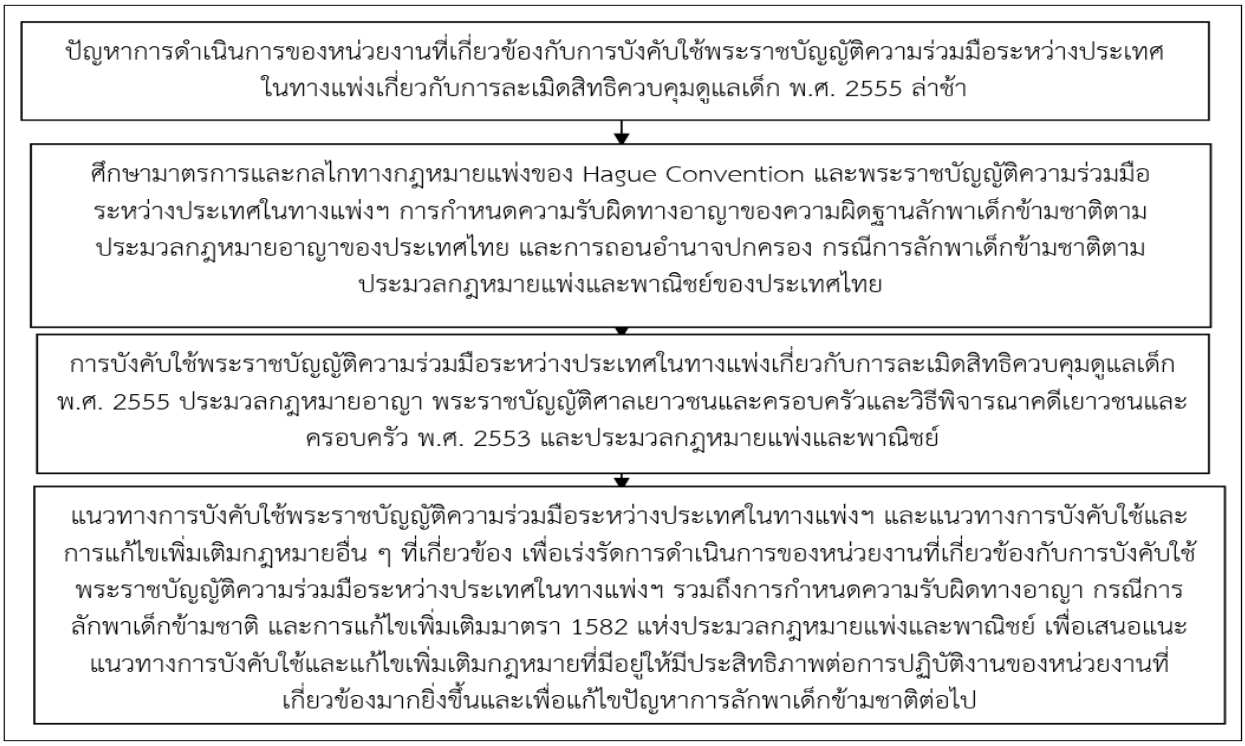
ถึงความสำคัญอย่างยิ่งที่สหรัฐอเมริกาให้ต่อปัญหาการลักพาเด็กข้ามชาติ และนับเป็นครั้งแรกที่การกระทำดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญาระดับชาติ (Federal Felony Offense)

ส่วนประเทศแคนาดา มองว่า การลักพาเด็กข้ามชาติ แม้เด็กจะไม่ตกอยู่ในอันตรายทางร่างกาย แต่ชีวิตของเด็กที่ถูกลักพาตัวไปก็หยุดชะงักอย่างมาก เด็กถูกบิดามารดาพรากไปซึ่งความปลอดภัย ความมั่นคง และความต่อเนื่องในชีวิต วัตถุประสงค์ของมาตรา 282 และ 283 (1) ของประมวลกฎหมายอาญา จึงมีไว้เพื่อป้องกันผลดังกล่าว และส่งเสริมให้ผู้ปกครองจัดการเรื่องสิทธิในการดูแลเด็ก และปฏิบัติตามคำสั่งศาลใด ๆ ที่เกิดขึ้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ได้แก่ แนวคิดด้านการจำกัดหรือแทรกแซงอำนาจปกครอง ดังต่อไปนี้

ศิริพร กายแก้ว (2565) อำนาจปกครองบุตรภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก สามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่ (1) การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด (The Paramount Consideration) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์สูงสุดของเด็กเหนือกว่าการพิจารณาประโยชน์อื่น ๆ ในสถานการณ์นั้น หรือกล่าวได้ว่าเป็นการยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเพียงประการเดียว โดยใช้เพื่อมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก (2) การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญลำดับแรก (A Primary Consideration) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ว่าในการพิจารณาหรือการตัดสินใจใด ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กจะต้องคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกเสมอ กล่าวคือ จะต้องเป็นการชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบกันว่าในสถานการณ์นั้น ๆ ประโยชน์สูงสุดของเด็กกับประโยชน์อื่น ๆ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องใด เพื่อที่จะรักษาความสมดุลกันระหว่างประโยชน์ของเด็กกับประโยชน์หรือสิทธิของบุคคลอื่นในสถานการณ์นั้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก โดยพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ หากผู้ใช้อำนาจปกครองใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวบุตรหรือทรัพย์สินของบุตรก็ตาม จำเป็นที่จะต้องถอนอำนาจปกครองของบิดามารดาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดต่อหลักการดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม การถอนอำนาจปกครองนี้ จะต้องดำเนินการในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพ 1 *กรอบแนวคิดการวิจัย*

สมมติฐานการวิจัย

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นกฎหมายอนุวัติการ Hague Convention มีเจตนารมณ์ในการปกป้องคุ้มครองเด็กให้พ้นจากภัยอันตราย อันเกิดจากการถูกพาไปหรือกักตัวไว้โดยมิชอบ และส่งคืนเด็กกลับสู่ประเทศซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ปกติโดยเร็ว รวมทั้งรับรองให้มีการคุ้มครองสิทธิในการพบและเยี่ยมเยียนเด็ก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังพบปัญหาในการบังคับใช้ใน 3 เรื่องใหญ่ ได้แก่ การดำเนินการของผู้ประสานงานกลางล่าช้า การค้นหาตำแหน่งที่อยู่ของเด็กล่าช้า และการมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กกลับคืนล่าช้า ดังนั้น จึงต้องศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นและเพื่อแก้ไขปัญหาการลักพาเด็กข้ามชาติต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาและวิจัยนั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายของประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ ในประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายภายในที่อนุวัติการ Hague Convention ประเภทของผู้ประสานงานกลางและการปฏิบัติงานของผู้ประสานงานกลาง การกำหนดความรับผิดทางอาญาของฐานความผิดลักพาเด็กข้ามชาติ และการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาเด็กหรือหน่วงเหนี่ยวเด็กไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ได้ดำเนินการผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และอภิปราย รวมถึงได้เสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นหัวข้อของการวิจัย ด้วยการค้นคว้าข้อมูลในเอกสาร ตำรา บทความ ตัวบท กฎหมาย คำพิพากษาของศาล และเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิจัย แล้วนำมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อสรุปและเพื่อเสนอแนะแนวทางการบังคับใช้และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ใช้เวลาเริ่มตั้งแต่ 21 มกราคม พ.ศ. 2568 ถึง 18 ธันวาคม พ.ศ. 2568 รวม 11 เดือน

ผลการวิจัย

1. แนวความคิดพื้นฐาน และความเป็นมาของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง ลักษณะ รูปแบบและประเภทของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง รวมถึงวิธีการให้ความคุ้มครองเด็กต่อการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง

จากการศึกษาพบว่า ที่ประชุมแห่งกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (Hague Conference on Private International Law) จัดทำอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยลักษณะทางแพ่งในการลักพาตัวเด็กข้ามชาติ ค.ศ. 1980 ขึ้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2523 โดยมีวัตถุประสงค์หลักจำนวน 2 ข้อ ตามที่ปรากฏอยู่ในข้อ 1 ของอนุสัญญา ได้แก่ ให้มีการประกันการดำเนินการส่งตัวเด็กซึ่งถูกลักพา หรือถูกหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่อยู่ในรัฐภาคีใดกลับคืนโดยเร็ว และให้มีการประกันว่าอำนาจในการปกครองและสิทธิที่จะได้พบและเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันภายใต้กฎหมายของรัฐภาคีหนึ่ง จะได้รับการรับรองให้มีผลในรัฐภาคีนั้น ดังนั้น Hague Convention มีผลใช้บังคับระหว่างรัฐภาคีเท่านั้น และ Hague Convention ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ

ในการรับรองสิทธิเด็กนั้น ข้อ 13 ของ Hague Convention ให้เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาได้ หรือการรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ก็ต่อเมื่อกรณีต้องด้วยข้อยกเว้น กล่าวคือ เด็กคัดค้านการส่งตัวกลับ และเด็กต้องมีอายุและวุฒิภาวะที่เหมาะสม เพื่อให้ศาลสามารถนำความคิดเห็นของเด็กมาประกอบการพิจารณาได้

อย่างไรก็ตาม Hague Convention ไม่ได้ปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีความ

สำคัญที่สุด (Paramountcy principle) กับเด็กโดยตรง แต่ Hague Convention ใช้ข้อสันนิษฐานที่ว่า การส่งตัวกลับโดยเร็วจะส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยเป็นการรับรองสิทธิของเด็กในการติดต่อกับทั้งบิดามารดา สนับสนุนความต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตของเด็ก และทำให้แน่ใจว่าศาลที่มีเขตอำนาจศาลที่เหมาะสมที่สุดจะตัดสินในประเด็นอำนาจปกครองและสิทธิเยี่ยมเยียนบุตร กล่าวคือ ศาลที่ตั้งอยู่ในประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กก่อนถูกลักพาหรือหน่วงเหนี่ยวไว้ ซึ่งเป็นศาลที่เด็กมีจุดเกาะเกี่ยว (connection) มากที่สุด

เมื่อเกิดกรณีการลักพาตัวเด็กข้ามชาติแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี กล่าวคือ การดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลาง ตามข้อ 8 ของ Hague Convention หรือการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวเด็กกลับคืนต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามข้อ 29 ของ Hague Convention

โดยจากการศึกษาพบว่า การดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลาง ตามข้อ 8 ของ Hague Convention นั้น ในหลายรัฐภาคีประสบปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลาง ตามข้อ 8 ของ Hague Convention กล่าวคือ แม้ว่า Hague Convention จะกำหนดให้แต่ละรัฐภาคีจัดตั้งผู้ประสานงานกลางขึ้น แต่ในการดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลางนั้นจะต้องมีการจัดเตรียมเอกสารให้ครบถ้วนตามรูปแบบและภาษาที่กำหนด ทำให้เกิดความล่าช้าและเกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมากในขั้นตอนดังกล่าว นอกจากนี้ การดำเนินการงานของผู้ประสานงานกลางอาจต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ ในการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก ซึ่งหากเกิดความล่าช้า ผู้ประสานงานกลางก็ไม่อาจดำเนินการในขั้นตอนอื่น ๆ ต่อไป การดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลางจึงยังปรากฏจุดอ่อนเชิงโครงสร้างของกลไกการส่งเด็กกลับคืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อระยะเวลาในการดำเนินการตามอนุสัญญา ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องระหว่างหลักการของ Hague Convention และการดำเนินการในทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความเป็นจริง

2. มาตรการทางกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่งของประเทศไทยและต่างประเทศ

เมื่อเกิดกรณีการลักพาตัวเด็กข้ามชาติมายังประเทศไทยแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี กล่าวคือ การดำเนินการผ่านผู้ประสานงานกลาง ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ หรือการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวเด็กกลับคืนต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้กำหนดความรับผิดอาญา กรณีการลักพาเด็กข้ามชาติไว้ จึงมีเพียงมาตรการทางแพ่งในการยุติข้อพิพาทเกี่ยวกับการการลักพาเด็กข้ามชาติเท่านั้น ซึ่งการที่ประเทศไทยไม่ได้กำหนดให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความรับผิดทางอาญาส่งผลให้สำนักงานแห่งชาติ ซึ่งต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสานงาน ใช้ระยะเวลาหลายเดือนในการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก เนื่องจากภาระงานของเจ้าพนักงานตำรวจและความร้ายแรงของคดีลักพาเด็กข้ามชาตินั้นเป็นเพียงการกระทำละเมิดทางแพ่ง ประกอบกับผู้ที่ลักพาเด็กก็เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหาใช่บุคคลอื่นที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายไม่ เจ้าพนักงานตำรวจจึงให้ความสำคัญต่อคดีอาญาที่มีความร้ายแรงต่อประชาชนก่อน

จากการศึกษาเปรียบเทียบรัฐภาคีของ Hague Convention จำนวน 103 ประเทศ พบว่า แต่ละรัฐภาคีต่างมีมาตรการทางแพ่งต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติ และมีการกำหนดประเภทของผู้ประสานงานกลางไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ จากการศึกษาพบว่า ใน 102 ประเทศ (เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลผู้ประสานงานกลางของสาธารณรัฐอิรัก) จาก 103 ประเทศที่เป็นรัฐภาคีของ Hague Convention นั้น แต่ละรัฐภาคีจัดให้มีผู้ประสานกลางโดยแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม (จำนวน 46 ประเทศ) กระทรวงการต่างประเทศ (จำนวน 9 ประเทศ) สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย (จำนวน 8 ประเทศ) หน่วยงานอื่น ๆ (จำนวน 37 ประเทศ) และหลายหน่วยงาน (จำนวน 2 ประเทศ) โดยการดำเนินการของผู้ประสานงานกลางของแต่ละรัฐภาคีมีความคล้ายคลึงกันตามที่กำหนดไว้ใน Hague Convention อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสานงานกลางในการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็กแตกต่างกันในแต่ละรัฐภาคี แล้วแต่กฎหมายภายใน หรือระบบกฎหมายของแต่ละรัฐภาคี

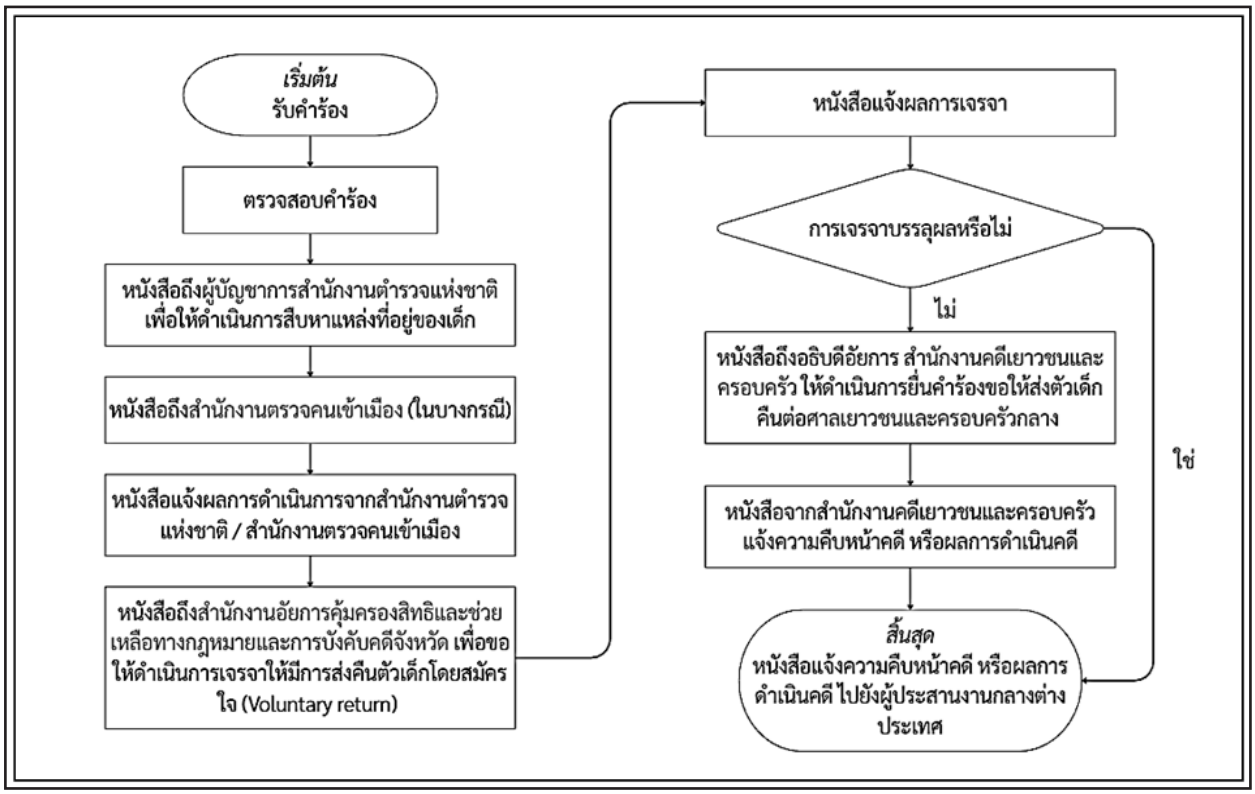
สำหรับมาตรการทางอาญานั้น จากการศึกษาพบว่า จากรัฐภาคีทั้ง 103 ประเทศนั้น มีทั้งสิ้น 38 ประเทศที่กำหนดให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความรับผิดทางอาญา เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศออสเตรเลีย สาธารณรัฐเกาหลี ราชอาณาจักรนอร์เวย์ และสหรัฐเม็กซิโก

3. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติในทางแพ่ง อันเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในทางปฏิบัติของกลไกการส่งเด็กกลับคืนสู่ประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกับหลักการของ Hague Convention กล่าวคือ การส่งเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติโดยเร็ว

ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ปัญหาหลัก ดังนี้

3.1 ปัญหาการดำเนินการของผู้ประสานงานกลางล่าช้า

จากการศึกษาของผู้เขียนตามข้อมูลที่ได้รับจากสำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด พบว่า ในทางปฏิบัติแล้ว ในการดำเนินการตาม Hague Convention ตั้งแต่การเริ่มต้นกระบวนการรับคำร้อง (Hague Convention Application) ผู้ประสานงานกลางของประเทศไทยมีแนวปฏิบัติจำนวน 10 ขั้นตอน ดังนี้



ภาพ 2 *การดำเนินการของผู้ประสานงานกลางของประเทศไทย*
ที่มา: *ผู้เขียน*

จากการศึกษาพบปัญหาที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ในการรับคำร้องและการตรวจสอบคำร้อง พบปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบของเอกสารและคำแปลภาษาไทย กล่าวคือ คำร้องขอและเอกสารประกอบไม่ได้จัดทำในรูปแบบและจัดทำคำแปลภาษาไทยตามที่ระบุไว้ในระเบียบของผู้ประสานงานกลางว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2556 ส่งผลให้ผู้ประสานงานกลางไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในขั้นตอนต่อไปได้

ในการดำเนินการเจรจาให้มีการส่งคืนตัวเด็กโดยสมัครใจ (Voluntary return) จากการศึกษาพบว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กมามักใช้ขั้นตอนนี้ในการประวิงเวลาในการส่งตัวเด็กคืน หรือเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ และผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กมามักปฏิเสธการส่งตัวเด็กกลับคืนโดยสมัครใจในชั้นนี้ ทั้งที่วัตถุประสงค์ของการเจรจาเป็นไปเพื่อให้มีการส่งคืนตัวเด็กโดยสมัครใจ เพื่อให้เด็กสามารถถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติได้โดยเร็ว แต่ผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กมากลับใช้ช่องว่างเชิงกฎหมายในการประวิงเวลาในการส่งตัวเด็กคืน หรือเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อให้เข้าข้อยกเว้นที่ศาลอาจปฏิเสธไม่ส่งตัวเด็กกลับคืน (มาตรา 13 (2) ของพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ)

ในการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวเด็กคืนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง พบว่า ในการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวเด็กคืนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำคำแปลภาษาไทยของเอกสาร ทำให้เอกสารที่ต้องใช้ในชั้นศาลยังขาดอยู่ และไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้

3.2 ปัญหาการดำเนินการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็กของสำนักงานตำรวจแห่งชาติล่าช้า

จากการศึกษาพบว่า หลังจากที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับหนังสือจากผู้ประสานงานกลางแล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก และมีหนังสือแจ้งผลการดำเนินการไปยังผู้ประสานงานกลาง โดยเฉลี่ยแล้วใช้ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน 6 วัน นอกจากนี้ ในบางคดี แม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะตรวจพบที่อยู่ของเด็ก หรือบุคคลที่เด็กน่าจะพักอาศัยอยู่ด้วยก็ตาม (ที่อยู่ทางทะเบียน) แต่ในความเป็นจริงแล้ว เด็กหรือบุคคลที่เด็กน่าจะพักอาศัยอยู่ด้วยมิได้พักอาศัยอยู่ ณ ที่อยู่ดังกล่าว

3.3 ปัญหาการพิจารณาคดีการลักพาเด็กข้ามชาติของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางล่าช้า

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2568) ประเทศไทยมีคดีลักพาเด็กข้ามชาติซึ่งอยู่ในการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางทั้งสิ้นจำนวน 50 คดี โดยสามารถแบ่งเป็นคดีที่ดำเนินการโดย ผู้ประสานงานกลาง จำนวน 18 คดี คดีดำเนินการโดยผู้ใช้อำนาจปกครองจำนวน 25 คดี และคดีที่ไม่ทราบข้อมูลผู้ร้อง จำนวน 7 คดี โดยแบ่งเป็นคดีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องจำนวน 21 คดี คดีที่ศาลมีคำพิพากษาตามยอมจำนวน 10 คดี คดีที่ผู้เขียนไม่ทราบข้อมูลคำสั่งศาลจำนวน 9 คดี คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีจำนวน 4 คดี คดีที่ผู้ร้องถอนคำร้องจำนวน 3 คดี คดีที่ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องจำนวน 1 คดี คดีที่ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี (สมัครใจส่งตัวเด็กกลับคืน) จำนวน 1 คดี และศาลมีคำสั่งให้ส่งเด็กคืนสู่ถิ่นที่อยู่ปกติแห่งสุดท้ายจำนวนเพียง 1 คดี

คดีลักพาเด็กข้ามชาติที่ศาลมีนัดพิจารณา ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ใช้ระยะเวลาการดำเนินคดีเฉลี่ยประมาณ 34 สัปดาห์ หรือคิดคำนวณได้เป็นระยะเวลาประมาณ 8 เดือน อย่างไรก็ตาม คดีที่ใช้ระยะเวลาการดำเนินคดีที่ยาวนานที่สุดใช้เวลาจำนวน 90 สัปดาห์ 6 วัน หรือคิดคำนวณได้เป็นระยะเวลา 1 ปี 9 เดือน 1 วัน ทั้งนี้ เจตนารมณ์ของมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ กำหนดให้ศาลควรมีคำสั่งตามคำร้องขอภายใน 6 สัปดาห์ นับแต่วันรับคำร้องขอให้ส่งตัวเด็กกลับคืน

จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเกี่ยวกับคดีการลักพาเด็กข้ามชาติ (ธนะ สุจริตกุล, 2566) ดังนี้

1. ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี

คดีลักพาเด็กข้ามชาติ ถือว่าเป็นคดีที่ศาลต้องพิจารณาโดยเร็วและควรต้องพิจารณาแบบคดีจัดการพิเศษ แต่มีบางคดีที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยกำหนดวันนัดพิจารณาคดีแบบคดีต่อเนื่อง ทำให้คดีล่าช้า กว่าจะถึงวันที่ศาลนัดสืบพยานและมีคำสั่ง ส่วนมากจะล่วงพ้น

ระยะเวลา 1 ปีแล้ว แม้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเคยมีการประชุมผู้พิพากษา และที่ประชุมมีมติให้พิจารณาคดีโดยเร็ว มิให้นัดคดีเข้าสู่ระบบต่อเนื่อง แต่เนื่องจากผู้พิพากษามีการโยกย้ายทุกปี ทำให้ผู้พิพากษาที่ย้ายมาใหม่ยังไม่ทราบมติที่ประชุมดังกล่าว นอกจากนี้ ปัญหาการพิจารณาคดีล่าช้า มักเกิดจากบิดาหรือมารดาฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไปมีถิ่นที่อยู่ที่ต่างประเทศ การนัดพิจารณาจะต้องรอให้บิดาหรือมารดา ซึ่งถือว่าเป็นพยานสำคัญเดินทางมาประเทศไทยเพื่อมาเบิกความเป็นพยานต่อศาล และในชั้นพิจารณาคดีของศาล บิดาหรือมารดาฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไปต้องสื่อสารผ่านล่ามแปลภาษาส่งผลให้นัดพิจารณาคดีใช้ระยะเวลานานกว่านัดพิจารณาคดีทั่วไปที่ใช้ภาษาไทยเพียงภาษาเดียว

2. ปัญหาการพิจารณาหลักเกณฑ์ในการส่งเด็กกลับคืน

ผู้พิพากษายังคงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ตามความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 โดยศาลจะต้องพิจารณาเพียงว่า มีเหตุที่จะต้องส่งเด็กกลับคืนประเทศถิ่นที่อยู่ตามปกติของเด็กตามพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่เท่านั้น โดยไม่อาจพิจารณาในประเด็นข้ออื่น

3. ปัญหาวิธีพิจารณาคดีกรณีคดีลักพาเด็กข้ามชาติ

คดีตามคำร้องขอส่งเด็กกลับคืนประเทศถิ่นที่อยู่ตามปกติของเด็ก ศาลมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพียงว่ามีเหตุที่จะต้องส่งเด็กกลับคืนหรือไม่ การจัดทำรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจต้องให้บิดาหรือมารดาฝ่ายที่ถูกลักพาตัวเด็กเข้ามาในประเทศไทยมาให้ถ้อยคำ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 167 ซึ่งบิดาหรือมารดาดังกล่าวมีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ หากรอการเข้ามาให้ถ้อยคำอาจทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล่าช้า นอกจากนี้ ผู้ปกครองฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กหรือกักตัวเด็กไว้และเด็กอาจใช้ขั้นตอนการให้ถ้อยคำต่อสถานพินิจในการประวิงเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้ล่าช้าลง และการประวิงเวลาดังกล่าวอาจทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่แล้ว ซึ่งอาจทำให้ศาลมองว่าการส่งเด็กกลับคืนจะไม่เป็นผลดีต่อประโยชน์สูงสุดของเด็กก็ได้ และขั้นตอนการให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจนั้นซ้ำซ้อนกับขั้นตอนการเจรจาขอให้ส่งคืนตัวเด็กโดยสมัครใจ (Voluntary return) ของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด

นอกจากนี้ กระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 148 ในชั้นพิจารณาของศาลยังซ้ำซ้อนกับกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นผู้ประสานงานกลางตามมาตรา 5 (6) แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ

4. ปัญหาในการค้นหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ มาตรา 6 (4) กำหนดให้ คำร้องขอความช่วยเหลือจะต้องระบุข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของเด็ก และข้อมูลแสดงตัวบุคคลที่น่าเชื่อว่าเด็กไปอยู่ด้วย แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองที่ถูกพรากเด็กไปมักไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของเด็ก หรือผู้ใช้อำนาจปกครองที่ลักพาเด็กมาหรือกักตัวเด็กไว้เปลี่ยนที่อยู่ หรือย้ายไปพักอาศัยกับบุคคลที่รู้จัก หรือเช่าที่พักอาศัยใหม่เพื่อหลบหนีมิให้อีกฝ่ายติดตามเด็กจนพบ ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ด้วยตนเอง

นอกจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังพบปัญหาเกี่ยวกับช่องว่างเชิงกฎหมายและแนวคำพิพากษากรณีการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเกี่ยวกับคดีการลักพาเด็กข้ามชาติ ได้แก่ ปัญหาการรับฟังความเห็นหรือความต้องการของเด็ก (ธนะ สุจริตกุล, 2566) และการเพิกถอนอำนาจปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการรับฟังความเห็นหรือความต้องการของเด็ก

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ ได้กำหนดข้อยกเว้นในการส่งเด็กคืนไว้หลายกรณี เช่น มาตรา 13 (2) และมาตรา 13 (4) (ค) กรณีเช่นว่านี้อาจเป็นการยากที่ศาลจะทราบว่าเด็กปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่แล้วหรือไม่ หรือการคัดค้านของเด็กเป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของเด็กหรือไม่ เนื่องจากเด็กอาจได้รับคำสั่งจากบิดาหรือมารดาฝ่ายที่ลักพาเด็กมาหรือได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบิดาหรือมารดาอีกฝ่ายส่งผลให้เด็กคัดค้านการส่งตัวเด็กคืน

2. การเพิกถอนอำนาจปกครองเหนือตัวบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองต่อกรณีของการลักพาเด็กข้ามชาติใน

ทางแพ่งของประเทศไทยและต่างประเทศ

การลักพาเด็กข้ามชาตินอกจากจะเป็นการละเมิดอำนาจปกครองบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป (Left-behind parent) ยังเป็นการกระทำที่ทำต่อบุตรโดยตรงและเป็นการละเมิดสิทธิของบุตรที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งจากบิดาและมารดา และความผาสุกของบุตรในด้านของสุขภาพกายและจิตอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรโดยยกเอาการลักพาเด็กข้ามชาติมาเป็นเหตุในการร้องขอให้ศาลเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรตามมาตรา 1582 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีแนวคำพิพากษาของศาลที่มีการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรโดยยกเอาการลักพาเด็กข้ามชาติมาเป็นเหตุ (คดี S.C. v. R.N., 79 Misc. 3d 383 (Sup. Ct., N.Y. Co. 2023))

การอภิปรายผล

จากการศึกษา Hague Convention และ CRC เปรียบเทียบกัน ผู้เขียนเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์และหลักการของ Hague Convention ที่ให้มีการส่งเด็กกลับคืนโดยเร็ว เนื่องจากการลักพาตัวเด็กข้ามประเทศถือเป็นการขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก เนื่องจากเด็กถูกพรากจากสภาพแวดล้อม ภาษา วัฒนธรรม และการใช้ชีวิตเดิมที่คุ้นเคย การส่งตัวกลับโดยเร็วย่อมส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยเป็นการรับรองสิทธิของเด็กในการติดต่อกับทั้งบิดามารดา สนับสนุนความต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตของเด็ก และทำให้แน่ใจว่าศาลที่มีเขตอำนาจศาลที่เหมาะสมที่สุด ได้แก่ ศาลที่ตั้งอยู่ในประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของเด็ก จะตัดสินในประเด็นอำนาจปกครองและสิทธิเยี่ยมเยียนบุตร เนื่องจากเป็นศาลที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับเด็กมากกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า Hague Convention ไม่ได้รองรับแนวคิดว่าด้วยสิทธิเด็กในการมีความสัมพันธ์และติดต่อกับบิดามารดาทั้งสองฝ่าย เนื่องจาก Hague Convention ไม่ปรากฏหลักการที่ให้หลักประกันว่าเมื่อเด็กถูกส่งตัวกลับแล้ว เด็กจะสามารถมีการติดต่อสัมพันธ์กับบิดาหรือมารดาที่ถูกลักพาเด็กไป นอกจากนี้ สำหรับแนวคิดการรับฟังเด็ก ผู้เขียนเห็นว่า สำหรับคดีลักพาเด็กข้ามชาติ ในกรณีที่ศาลประสงค์จะรับฟังความต้องการของเด็ก ศาลอาจแต่งตั้งทนายความหรือตัวแทนทางกฎหมายสำหรับเด็กก็ได้ (ศึกษาเปรียบเทียบสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐเม็กซิโก และสาธารณรัฐปานามา) และหากจำเป็น (เพื่อเร่งรัดระยะเวลาของการพิจารณาคดี) ศาลอาจฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ จิตวิทยา การให้คำปรึกษา แนะนำการสังคมสงเคราะห์และการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กเพิ่มเติมอีกก็ได้ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเด็กทั้งในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กกลับคืนและคำสั่งปฏิเสธการส่งตัวเด็กกลับคืน

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายประเทศไทยเกี่ยวกับผู้ประสานงานกลาง พบว่า ประเภทของผู้ประสานงานกลางไม่มีผลต่อความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประสานงานกลางแต่อย่างใด

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเวลส์ ประเทศออสเตรเลีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และราชอาณาจักรนอร์เวย์ พบว่า ทั้งห้าประเทศต่างให้ความสำคัญกับสิทธิในการควบคุมดูแลเด็ก และสิทธิเด็ก โดยบัญญัติให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความผิดอาญาด้วย อย่างไรก็ตาม การบัญญัติให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความผิดอาญาอาจไม่ได้คุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเด็กทุกกรณีเสมอไป กล่าวคือ ข้อหาความผิดทางอาญาที่ได้ฟ้องร้องไว้ อาจขัดขวางการส่งเด็กคืนโดยสมัครใจ หรือการเจรจาเพื่อหาแนวทางในการส่งเด็กคืน ในกรณีที่ผู้ปกครองที่พาเด็กไปเชื่อว่าตนอาจถูกจับกุมเมื่อเดินทางกลับประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติ หรือข้อกล่าวหาทางอาญาอาจกระตุ้นให้ผู้ปกครองที่พาเด็กไปซ่อนตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม เช่น อาจมีการพาเด็กไปยังประเทศอื่น ๆ ทำให้ยากต่อการติดตามตัวเด็ก หรือการจับกุมดำเนินคดี และคุมขังผู้ปกครองที่พาเด็กไปอาจส่งผลกระทบต่อเด็กได้นอกจากนี้ จากการศึกษาเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้รับจากสำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด พบว่า การดำเนินคดีอาญากับผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาเด็กหรือกักตัวไว้นั้น มีผลกระทบต่อความคิดและการตัดสินใจของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายนั้น

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนขอความช่วยเหลือจากผู้ประสานงานกลางไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในการดำเนินการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก และแจ้งผลการดำเนินการไปยังผู้ประสานงานกลางเกิดความล่าช้า

กล่าวคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 5-6 เดือน ในการดำเนินการดังกล่าว และจากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า รัฐภาคีหลายประเทศที่ก็ประสบปัญหาความล่าช้าในขั้นตอนสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก และกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเช่นเดียวกัน เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเม็กซิโก เป็นต้น

นอกจากนี้ ในขั้นตอนการพิจารณาคดีลักพาเด็กข้ามชาติของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ยังพบปัญหาหลายประการ กล่าวคือ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 โดยเฉพาะมาตรา 14 และมาตรา 21 มีเจตนารมณ์ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณคดีลักเด็กข้ามชาตินั้น จำกัดขอบเขตการพิจารณาไว้เพียงว่าจะส่งเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นที่อยู่ปกติหรือไม่ หากจะปฏิเสธคำร้องเช่นว่านั้น มีเหตุตามเงื่อนไขและข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะต้องบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย ส่งผลให้ศาลจะต้องใช้มาตรา 148 และมาตรา 167 ซึ่งเปิดช่องให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการจัดทำรายงานของสถานพินิจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซ้ำซ้อนกันกับขั้นตอนการเจรจาให้มีการส่งเด็กกลับคืนโดยสมัครใจของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด กระบวนการที่ซ้ำซ้อนนี้นำไปสู่ความล่าช้าในกระบวนการส่งเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติโดยเร็ว ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ Hague Convention และพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมเด็ก โดยมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ ตลอดจนอำนาจหน้าที่และกระบวนการพิจารณาของศาล คดีลักพาเด็กข้ามชาติจึงควรเป็นคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาทที่ต้องมีการพิจารณาคดีอย่างรวบรัด

ในประเด็นเกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรนั้น ในต่างประเทศ การบัญญัติให้การลักพาเด็กข้ามชาติเป็นความผิดอาญา อาจถูกใช้เป็นเหตุให้ศาลพิจารณาเพิกถอนอำนาจปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ลักพาเด็กหรือกักตัวเด็กไว้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรโดยยกเอาการลักพาเด็กข้ามชาติมาเป็นเหตุในการร้องขอให้ศาลเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรตามมาตรา 1582 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3606/2561 ซึ่งอาจนำมาเทียบเคียงกับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่า หากผู้ใช้อำนาจปกครองทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหาข้อยุติได้ถึงการกำหนดที่อยู่ของบุตร และมีการยื้อแย่งบุตรกันไปมา การให้เด็กได้มีที่อยู่ในประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติต่อไปย่อมเป็นผลดีต่อเด็ก หากคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย เกิดความชะงัก และขาดหลักประกันที่มั่นคงในการดำรงชีวิตของเด็กในอนาคต แม้ว่า Hague Convention จะเห็นว่า ศาลประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กควรกำหนดว่าใครควรมีหน้าที่รับผิดชอบของการเป็นผู้ปกครอง และเด็กควรอาศัยอยู่ที่ไหน ผู้เขียนเห็นว่า หากเป็นกรณีที่บิดาหรือมารดาชาวไทยเป็นผู้ลักพาตัวเด็กหรือกักตัวเด็กไว้โดยมิชอบแล้ว และศาลมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติแล้ว ผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลในประเทศไทยเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ถอนอำนาจปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กไปเฉพาะเรื่องการกำหนดที่อยู่ของบุตรตามมาตรา 1567 (1) เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และเพื่อไม่ให้เกิดกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับที่อยู่ของบุตร หรือการลักพาตัวเด็กข้ามชาติซ้ำอีก โดยยังคงไว้ซึ่งอำนาจปกครองบุตรประการอื่น ๆ ที่ผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรสามารถอุปการะเลี้ยงดูบุตรต่อไปได้

นอกจากนี้ จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1572/2552 ซึ่งอาจนำมาเทียบเคียงกับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติได้นั้น ท่านอาจารย์ไพโรจน์ กัมพูสิริ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การใช้อำนาจปกครองหรืองดเว้นหรือบกพร่องในหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 ได้ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพ ประโยชน์ และความผาสุกของบุตรผู้เยาว์อย่างร้ายแรง เช่น ฎีกาดังกล่าวบิดาใช้อำนาจปกครองกำหนดที่อยู่ให้บุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (1) ไม่ถูกต้อง (ไพโรจน์

กัมพูสิริ, 2559) ศาลจึงถอนอำนาจปกครองของบิดาแต่เพียงบางส่วน ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ข้อเท็จจริงในฎีกาอาจเทียบเคียงได้กับกรณีการลักพาเด็กข้ามชาติ กล่าวคือ การกระทำที่เป็นการลักพาเด็กชาติอาจเป็นการใช้อำนาจปกครองในส่วนการกำหนดถิ่นที่อยู่ให้บุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (1) ที่ไม่ชอบเช่นนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และเพื่อให้บิดามารดาและบุตรยังคงสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้ ผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กไปควรถูกถอนอำนาจปกครองบุตรแต่เพียงบางส่วน คือ เฉพาะเรื่องการใช้อำนาจปกครองที่ไม่ชอบ ได้แก่ การกำหนดที่อยู่ของบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (1) ดังเช่นกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้

ข้อเสนอแนะ

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ในขั้นตอนการดำเนินการของผู้ประสานงานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลเยาวชนและครอบครัวกลางนั้น ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียน พบว่า มีความล่าช้าในขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าวนั้น ทำให้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ Hague Convention ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นแล้วนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การบังคับใช้พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนยุติธรรม พ.ศ. 2565 กับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประสานงานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

2. การออกหลักเกณฑ์กำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่กำหนดให้ผู้ประสานงานกลางและบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ หรือเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555

3. การจัดทำคำแนะนำในการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 โดยกำหนดให้คดีลักพาเด็กข้ามชาติเป็นคดีที่ต้องพิจารณาโดยเร็วและกำหนดวันนัดคดีแบบคดีพิเศษ และกำหนดให้นำข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการนำสืบพยานหลักฐานและการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2566 มาใช้ในการพิจารณาคดี เว้นแต่ผู้พิพากษาเจ้าของคดีจะมีเหตุปฏิเสธอันสมควร

การแก้ไขข้อความดังกล่าวจะช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปในทิศทางเดียวกันและช่วยเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

4. การกำหนดให้คดีลักพาเด็กข้ามชาติ เป็นคดีเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดี ตามโครงการเปิดทำการศาลนอกเวลาราชการ เพื่อเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดี หรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เป็นต้นไป เช่น การนัดพิจารณาคดีในวันเสาร์

5. การจัดทำคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการในส่วนของการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ซึ่งอาจรวมถึงรายการทรัพยากร (resources) ที่อาจช่วยผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีลักพาเด็กข้ามชาติในการตีความหลักการของ Hague Convention เช่น ตัวบทบัญญัติ Hague Convention (Convention Text) ตัวบทกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง และบทวิเคราะห์ทางกฎหมาย (Legal Analysis) เป็นต้น (กรณีศึกษาเปรียบเทียบสหรัฐอเมริกา)

6. การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 167 วรรคหนึ่ง โดยแก้ไขข้อความใหม่ ดังนี้

“เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับคำฟ้องหรือคำร้องขอใด ๆ ในคดีครอบครัวที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบ เว้นแต่คำร้องขอตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555”

การแก้ไขข้อความดังกล่าวจะช่วยเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องใช้รายงานของสถานพินิจประกอบการพิจารณาคดีลักพาเด็กข้ามชาติ เนื่องจากพระราชบัญญัติความ

ร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งฯ มาตรา 14 และมาตรา 21 จำกัดขอบเขตการพิจารณาเพียงการตรวจสอบเงื่อนไขการส่งเด็กกลับคืน และการแก้ไขข้อความดังกล่าวยังช่วยลดความซ้ำซ้อนกับขั้นตอนการเจรจาขอให้ส่งคืนตัวเด็กโดยสมัครใจ (Voluntary return) ของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด

7. การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 148 วรรคหนึ่ง โดยแก้ไขข้อความใหม่ ดังนี้

“คดีครอบครัวที่มีข้อพิพาท เว้นแต่คดีตามตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวเพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ความในคดีครอบครัวได้ประนีประนอมกัน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการไกล่เกลี่ย และการรายงานผลให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

การแก้ไขข้อความดังกล่าวช่วยลดความซ้ำซ้อนกับขั้นตอนการเจรจาขอให้ส่งคืนตัวเด็กโดยสมัครใจ (Voluntary return) ของสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด เช่นเดียวกับกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 167 วรรคหนึ่ง ข้างต้น

8. การนำพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 147 วรรคท้าย มาปรับใช้กับการรับฟังความเห็นของเด็ก

9. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 มาตรา 21 ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มีอำนาจในการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็กและข้อมูลแสดงตัวบุคคลที่น่าเชื่อว่าเด็กไปอยู่ด้วยเช่นเดียวกับผู้ประสานงานกลาง พร้อมทั้งให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าพนักงานศาล เช่น เจ้าพนักงานตำรวจศาลในการติดตาม สืบเสาะ และรับตัวเด็ก โดยแก้ไขข้อความใหม่ ดังนี้

“พระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดสิทธิของผู้มีสิทธิควบคุมดูแลเด็กและผู้มีสิทธิในการพบ และเยี่ยมเยียนเด็กที่จะยื่นคำร้องขอโดยตรงต่อศาลตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

เมื่อมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก และข้อมูลแสดงตัวบุคคลที่น่าเชื่อว่าเด็กไปอยู่ด้วย โดยผู้ร้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย”

10. การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1582 เกี่ยวกับการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดถิ่นที่อยู่ของบุตร โดยแก้ไขข้อความใหม่ ดังนี้

“ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถโดยคำสั่งของศาลก็ดี ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวผู้เยาว์โดยมิชอบก็ดี ประพฤติชั่วร้ายก็ดี ในกรณีเหล่านี้ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติของผู้เยาว์ หรืออัยการร้องขอ ให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในทางที่ผิดจนอาจเป็นภัยก็ดี ศาลจะสั่งตามวิธีในวรรคหนึ่งให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายหนึ่งนำตัวเด็ก หน่วงเหนี่ยวเด็ก กักตัวเด็ก หรือปกปิดที่อยู่เด็ก เพื่อลิดรอนสิทธิในการใช้อำนาจปกครอง รวมถึงสิทธิในการเยี่ยมเยียนบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองอีกฝ่ายหนึ่ง ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติของผู้เยาว์ หรืออัยการร้องขอ ให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนก็ได้”

การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 1582 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะสร้างความชัดเจนในการตีความว่าการกระทำที่เป็นการลักพาเด็กชาติเป็นการใช้อำนาจปกครองในส่วนการกำหนดถิ่นที่อยู่ให้บุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (1) ที่ไม่ชอบ ดังนั้น เพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีความร่วมมือระหว่างประเทศในการเข้าเป็นรัฐภาคีของ Hague Convention ผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป (left-behind parent) ควรได้รับการสนับสนุนให้โอกาสได้พบปะและดูแลบุตรตามความสัมพันธ์ที่ควรจะเป็น และเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และเพื่อให้บิดามารดาและบุตรยังคงสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้ ผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายที่ลักพาตัวเด็กไปควรถูกถอนอำนาจปกครองบุตรแต่เพียงบางส่วนเฉพาะเรื่องการใช้อำนาจปกครองที่ไม่ชอบ ได้แก่

การกำหนดที่อยู่ของบุตร เพื่อให้ผู้ใช้อำนาจปกครองยังคงมีอำนาจปกครองในส่วนอื่น ๆ ที่จะดูแลอุปการะเลี้ยงดูบุตรต่อไปได้อย่างเหมาะสม และเพื่อมิให้มีการลักพาเด็กเกิดขึ้นซ้ำอีก อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากเด็กไป

11. การจัดทำเอกสารให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการลักพาเด็กข้ามชาติ

12. การจัดทำเอกสารให้ความรู้และการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555

การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย การออกมาตรการเชิงนโยบายและเชิงเทคนิคดังที่ผู้เขียนได้มีข้อเสนอแนะข้างต้นจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายภายในกับพันธกรณีระหว่างประเทศ กล่าวคือ เพื่อให้กฎหมายภายในสอดรับกับพันธกรณีระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น สนับสนุนและส่งเสริมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมหลักการการส่งตัวเด็กกลับคืนประเทศอันเป็นที่อยู่ปกติโดยเร็ว คุ้มครองสวัสดิภาพและหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก คุ้มครองสิทธิของผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่ายที่ถูกพรากไป และสนับสนุนมิให้มีการลักพาเด็กข้ามชาติเกิดขึ้น โดยการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะต่อสภาพจิตใจและสวัสดิภาพของบุตรผู้เยาว์ เพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อความผาสุกของบุตรผู้เยาว์เป็นสำคัญ

References

Borisova, B. (2021). *The best interests of the child in parental abduction cases: Rethinking the hague abduction convention in light of children's rights.* Master of Laws, Advanced Studies in International Children's Rights, Leiden University.

Canada, P. P. S. O. (2015). *5.10 Parental child abduction*. Retrieved from https://www.ppsc-sppc.gc.ca/eng/pub/fpsd-sfpg/fps-sfp/tpd/p5/ch10.html.

Chamchaiyaporn, J. (2008). *Child protection with the best interests of the child principle under article 3(1) of the convention on the rights of the child, 1989.* Master of Laws, Thammasat University. (in Thai)

Havanond, C. (2012). International family law on international parental child abduction. *Dunlaphaha journal, 59*(2), 70-81. (in Thai)

House, T. W. (1993). *Statement by the president.* Retrieved from https://clintonwhitehouse6.archives.gov/1993/12/1993-12-02-international-parental-kidnapping-crime-act-of.text.html

Kampusiri, P. (2016). *Collected articles on family law.* Bangkok: Winyuchon Publication House. (in Thai)

Kykaew, S. (2022). *Parental authority: A case study of the partially withdrawal of parental authority and the appointment of a guardian from supreme court decision no. 515/2560.* Master of Laws, Thammasat University. (in Thai)

Library of Congress, L. L. (2004). *Hague convention on international child abduction: An analysis of the applicable law and institutional framework of fifty-one jurisdictions and the European Union.* Retrieved from https://www.loc.gov/item/2004451157.

Mc Eleavy, P., & Beaumont, P. (1993). *The hague convention on international child abduction.* New York: Oxford University Press Inc.

Pérez-Vera, E. (1982). *Explanatory report on the 1980 hcch child abduction convention*. Retrieved from https://assets.hcch.net/docs/a5fb103c-2ceb-4d17-87e3-a7528a0d368c.pdf.

State, T. U. S. D. O. (2024). *Pressing criminal charges*. Retrieved from https://travel.state.gov/content/travel/en/International-Parental-Child-Abduction/abductions/legain-info-for-parents/pressing-criminal-charges.html

State, U. S. D. O. (2024). *Annual report on international child abduction 2024*. Retrieved from https://travel.state.gov/content/dam/NEWIPCAAssets/pdfs/2024%20Annual%20Report%20International%20Child%20Abduction.pdf

Sucharitkul, T. (2023). *Trial and adjudication of the central juvenile and family court according to the act on international cooperation in civil matters regarding breach of custody right b.e. 2555.* Retrieved from https://library.coj.go.th/en/media/61924/constitution-database.html (in Thai)